

УВОД

Терминът печалба е счетоводна концепция, която показва увеличението на приходите над разходите през определен период от време. Печалбата съгласно някои тълкувания за теорията на фирмата е основна причина за създаване на търговски дружества. От друга страна, рентабилността е оценка, където печалбата се изразява като процентно съотношение или коефициент. Рентабилността е относителна концепция, която е полезна при вземане на управленски решения. Нивото на рентабилността и стойността на печалбите за индикатори за ефективност на банките при използване на вътрешните и външните си ресурси. Рентабилността показва способността на банката да реализира печалби. Тя също определя мениджърските способности на банката.

Актуалността на избраната тема произтича от факта, че анализът на банковата дейност има много измерения и предполага солидна теоретическа и практическа компетентност.

Целта на настоящата дипломна работа е да се изложат теоретично най-съществените принципи и насоки за осъществяване анализ на рентабилност на съвременната банка, както и на база счетоводната информация във финансовите отчети да се представи анализ на рентабилността на конкретно избрана банка. Главно внимание е отделено на финансовия анализ .

Това обуславя и основните задачи на разработката, а именно:

- очертаване мястото на анализа в системата на банковия мениджмънт;
- представяне на насоките за анализ на рентабилността /доходността на банковите активи и капитал;
- очертаване особеностите на анализа на рентабилността на банките и подходите за неговото изследване;
- проекция на финансовата криза върху дейността на банките в България и в частност избраната за наблюдение банкова единица.

Обект на разглеждане е Централна Кооперативна Банка АД.

Предмет на разглеждане са състоянието и тенденциите във финансовото състояние на банката.

Става ясно, че анализът на банковата дейност има различни насоки и представлява задача с много аспекти. Някои от обектите, към които той е насочен,

имат конкретна регламентация на базата на съответни закони или други нормативни разпоредби. В повечето случаи те фиксират определени задължителни изисквания или необходими за съблюдаване ограничения. За други не съществува пряка или конкретна нормативна регламентация. Естествено това не означава, че тези страни са случайни, произволни или маловажни. Напротив, ефективното им управление също изисква задълбочен анализ и прецизна оценка за техния синхрон и пропорционалност, съобразно предварително зададени от самата банка разумни и обективни критерии за оптималност.

Всяка от очертаните насоки на анализа може да се оценява от различни гледни точки. Това би могло да стане от позициите на някои външни субекти - клиентите, кредитори и т.н.

ГЛАВА 1 ОСОБЕНОСТИ НА БАНКОВИТЕ ИНСТИТУЦИИ – РЕНТАБИЛНОСТ И МОДЕЛИ ЗА НЕЙНОТО ПРЕДСТАВЯНЕ.

1. Основни насоки за анализ на банковата дейност.

Анализът на банковата дейност представява разбор, изследване и оценяване на отделни страни от дейността на банките чрез разлагането на тези страни на съставните им елементи с цел очертаване връзките помежду им, състоянието и закономерностите в тяхното развитие и факторите, които им оказват влияние. За характеризиране на неговата специфика е необходимо преди всичко да се очертаят субектите и обектите на анализа.

Различните субекти насочват своето внимание към състоянието, развитието и проблемите на банковата дейност. Такива са: акционерите на банката, реалните и потенциалните ѝ клиенти, нейните кореспонденти, конкуренти и кредитори, надзорни органи, независимите рейтингови агенции, самите банки и техните мениджъри. Анализът на банковата дейност бива външен и вътрешен. Основен разграничителен критерий тук са именно субектите на анализа. Общата цел, която всеки един от тях преследва е него, в крайна сметка е да се определи, доколко банката функционира с необходимата оптималност, надежност и устойчивост.

Ролята на финансовия анализ в системата на банковия мениджмънт най-ясно изпъква в два аспекта:

- финансовият анализ е информационна база за обосноваването на всяко управленско решение, т.е. той предшества вземането на управленски решения; финансовият анализ е система за извършването на последваща оценка на резултатите, получени от осъществяването на съответните управленски решения;

Обектите, към които е насочен анализът на банковата дейност, са разнообразни. Такива са:

- банковият баланс;
- качеството на активите, в т.ч. на кредитния портфейл, на портфейла от ценни книжа и т.н.;
- съставът, структурата и стабилността на ресурсната база;

- съставът и динамиката на собствения капитал и факторите, влияещи върху капиталовата достатъчност;
- банковата ликвидност;
- приходите к разходите;
- доходността и ефективността;
- печалбата и рентабилността;
- банковият риск;
- предпоставките, осигуряващите оптимален растеж на банките;
- силните и слабите им страни и т.н.

Обобщаващ обект на анализа е банковата дейност като цяло.

Анализът на банковата дейност може сполучливо да изпълнява своите функции, ако отговаря на няколко съществени изисквания:

- обхватност и пълнота, като предпоставка за достоверни и тояни изводи;
- системност на анализа - анализирането на съответните процеси и явления в своето единство, взаимна връзка и зависимост;

съгласуваност и съпоставимост между отделните насоки на анализа;

- целенасоченост на анализа - аналитичната дейност да се осъществява не самоцелно, а на базата на предварително поставени цели и задачи.

Банките извършват анализ на своята дейност в различни насоки:

1) От гледна точка на обектите анализът бива:

- финансов анализ - обхваща онези страни на дейността, при които непосредствено се осъществява движение на пари и парични капитали. Той включва два взаимосвързани блока: анализ на финансовото състояние и анализ на финансовите резултати на банката. Към всяка една от очертаните насоки се отнасят редица специфични компоненти, някои от които са отразени на фиг.1.; операционно-технически анализ - засяга такива страни от дейността на банките, при които пряко не се осъществява движение на пари и парични капитали - анализ на персонала, на организационната структура, на материално-техническата база на банката и др.

В по-нататъшното изложение акцентът се поставя преди всичко върху насоките на финансовия анализ, тъй като чрез него най-ясно изпъкват специфичните особености на банковата дейност.

2) В зависимост от начините на осъществяването си анализът бива: - структурен анализ — има значение за определяне относителния дял на отделни позиции, групи еднородни операции или дадени продукти, като основна за

- изработването на съответни управленски решения.

Структурният анализ бива вертикален и хоризонтален;

- динамичен анализ (анализ на тенденциите) - извършва се с цел разкриване на определени закономерности в развитието на дейността, като се отчита фактора „време“;

- анализ чрез групиране на информацията - позволява наличната информация да се представи във вид, който е най-удобен и приемлив точно, бързо и прецизно изследване съобразно спецификата на съответното направление на анализа; графичен анализ — един от най-нагледните, ефективни и широко използвани начини за представяне на анализирания информация. Позволява визуално да се оцени развитието на изследваните показатели, настъпилите структурни изменения и др.;

- коефициентен анализ - позволява да се покаже количествената взаимовръзка между определени процеси или финансови позиции;

- сравнителен анализ - изгражда се върху основата на вътрешнобанкови или междубанкови сравнения, съпоставки между показателите анализирания банка и средните за банковата система на страната като цяло, сравнения между показателите на дадената банка и съответните задължителни нормативни изисквания, които следва да бъдат съблюдавани.

3) Според своя характер анализа може да бъде : диагностичен, факторен или симулативен.

4) В зависимост от времето, за което се отнася анализирания информация, се разграничават: текущ, ретроспективен и перспективен анализ.

Процесът на аналитичната дейност обхваща няколко взаимно свързани последователни етапи: